ภาษาไทยถิ่นเหนือที่ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก*

มยุรี พูนผลวัฒนาภรณ์**

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือที่บ้านห้วยม่วง ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก การศึกษาใช้วิธีการสัมภาษณ์นำคำศัพท์ไปสอบถามผู้บอกภาษาเพศหญิงที่มีอายุ ๕๐ ปีขึ้นไปจำนวน ๔ คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาหน่วยเสียงพยัญชนะและหน่วยเสียงสระโดยการหาคู่เทียบเสียง ส่วนการวิเคราะห์หน่วยเสียงวรรณยุกต์ใช้แบบทดสอบเสียงวรรณยุกต์ของ ศาสตราจารย์ ดร.วิลเลี่ยม เจ เก็ดนีย์

ผลการศึกษาพบว่าภาษาไทยถิ่นเหนือที่บ้านห้วยม่วง ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว ๒๐ หน่วยเสียง หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย ๙ หน่วยเสียง หน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบ ๖ หน่วยเสียง หน่วยเสียงสระ ๒๐ หน่วยเสียง เป็นหน่วยเสียงสระเดี่ยว ๑๘ หน่วยเสียง หน่วยเสียงสระประสม ๒ หน่วยเสียง ซึ่งหน่วยเสียงสระประสมแต่ละหน่วยเสียงมีเสียงย่อย ๒ หน่วยเสียง และมีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ๖ หน่วยเสียง

สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งคืองานวิจัยนี้ทำให้รู้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือจำนวนมาก ซึ่งคำศัพท์ดังกล่าวช่วยในการศึกษาความหมายของคำซ้อนในภาษาไทยอีกด้วย

---

* บทความเรื่องนี้ปรับจากวิทยานิพนธ์เรื่องการศึกษาระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือที่ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

** นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา ๒๕๕๒

Northern Thai dialect at Baan Huay Muang, Thasailuat Sub-district, Maesod District, Tak Province

Mayuree Poonpholwattanaporn

Abstract

This thesis is a study of the phonemic system of the Northern Thai dialect at Baan Huay Muang, Thasailuat Sub-district, Maesod District, Tak Province.

Data was elicited by interview: four female interviewees, all at least fifty years old, were asked how they used basic words in their dialects. The consonants, vowels and tones were analyzed based on the minimal pair method and Gedney's tone bow.

The study revealed that this Northern Thai dialect has twenty initial consonant phonemes, nine final consonant phonemes, and two diphthong vowel phonemes of which each diphthong vowel has a further two sub-phonemes and six tones.

Studying the Northern Thai vocabulary can enhance understanding of the meaning of vocabulary used in Thai literature. Additionally, Northern Thai vocabulary can aid and elucidate comprehension of Thai synonymous compounds.

ภาษาถิ่นต่างๆ ในประเทศไทยสามารถแบ่งตามลักษณะภูมิศาสตร์ออกเป็น ๔ ถิ่นคือ ภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นอีสาน และภาษาไทยถิ่นใต้

ภาษาไทยถิ่นเหนือ (Northern Thai Dialect) หรือภาษาลานนา (Lanna) หรือภาษาไตยวน (Tai Yuan) เป็นภาษาไทยถิ่นที่สำคัญภาษาหนึ่งเพราะเป็นภาษาที่พูดโดยประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตภาคเหนือครอบคลุม ๑๗ จังหวัด ประกอบด้วย ภาคเหนือตอนบน ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน แม่ฮ่องสอน และพะเยา ประชากรส่วนใหญ่ในเขตภาคเหนือตอนบนพูดภาษาไทยถิ่นเหนือเป็นภาษาหลัก ส่วนภาคเหนือตอนล่าง ๙ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดตาก อุตรดิตถ์ สุโขทัย กำแพงเพชร พิจิตร พิษณุโลก เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ และอุทัยธานี ประชากรบางส่วนในเขตภาคเหนือตอนล่างพูดภาษาไทยถิ่นเหนือเป็นภาษาหลัก นอกจากนี้ยังพบผู้ใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือประปรายในบริเวณภาคกลาง ได้แก่ จังหวัดนครปฐม ราชบุรี สระบุรี ลพบุรี และบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา

ที่ผ่านมามีผู้สนใจศึกษาวิจัยเกี่ยวกับระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนืออยู่หลายบริเวณ อาทิ การศึกษาระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือแถบภาคเหนือตอนบน เช่น เบ็ญจวรรณ สุนทรากูล (๒๕๐๕) ศึกษาเรื่อง*หน่วยเสียงภาษาเชียงใหม่* พิศศรี แจ้งไพร (๒๕๒๐) ศึกษาเรื่อง*หน่วยเสียงภาษาแพร่* Siwaporn Chotecheun (1986) ศึกษาเรื่อง*The Phonology of Nan with comparasions to Phrae*

การศึกษาระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ อรทัย เจือจันอัด (๒๕๓๐) ศึกษาเรื่อง*ระบบเสียงภาษาถิ่นยวนที่อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา*

การศึกษาระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือแถบภาคกลาง เช่น เสน่ห์ ชาวขมิ้น (๒๕๓๐) ศึกษาเรื่อง*ภาษาไทยยวนที่ตำบลท่าช้าง อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี* รุ่งนภา เถียรถาวร (๒๕๔๐) ศึกษาเรื่อง*การศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงภาษาไทยยวน ๔ จังหวัดในภาคกลาง*

จากข้อมูลที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่ามีผู้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือบริเวณพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางเท่านั้น ยังไม่มีผู้ใดศึกษาระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือบริเวณภาคเหนือตอนล่างแต่

อย่างใด จุดนี้เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตากอันเป็นจังหวัดหนึ่งในเขตภาคเหนือตอนล่างที่ใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือเป็นภาษาหลักในการติดต่อสื่อสาร นอกจากนี้จากข้อมูลในงานวิจัยเกี่ยวกับแผนที่ภาษา ๒ เรื่อง คือ งานวิจัยเรื่อง*แผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย* ของ สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ (๒๕๔๗) และงานวิจัยเรื่อง*แผนที่ภาษาในเขตภาคเหนือตอนล่าง* ของ กาญจนา เงารังษี, ภิรมย์ อ่อนเส็ง, อัญชลี สิงห์น้อย, และ สุพัตรา จิรนันทนาภรณ์ (๒๕๓๔-๒๕๓๖) งานวิจัยทั้ง ๒ เรื่องสรุปว่า จังหวัดตากเป็นจังหวัดหนึ่งในเขตภาคเหนือตอนล่างที่ใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือเป็นภาษาหลักในการสื่อสาร

อย่างไรก็ตามนอกจากภาษาไทยถิ่นเหนือแล้วยังพบว่าประชากรในจังหวัดตากใช้ภาษาย่อยอื่น ๆ ในการติดต่อสื่อสารด้วย เช่น ภาษาพวน ไทยกลาง ลาวอีสาน พม่า ลีซอ กะเหรี่ยง ฯลฯ อีกทั้งผู้วิจัยเห็นว่าบริเวณทิศเหนือของจังหวัดตากมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลำพูน และลำปางซึ่งใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือเป็นภาษาหลักในการสื่อสาร บริเวณทิศตะวันออกมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดสุโขทัย นครสวรรค์ และกำแพงเพชรซึ่งใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือปนกับภาษาย่อยอื่น ๆ ในการติดต่อสื่อสาร บริเวณทิศตะวันตกมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศพม่าซึ่งใช้ภาษาพม่าเป็นภาษาหลักในการติดต่อสื่อสาร ส่วนบริเวณทิศใต้มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดกาญจนบุรี และอุทัยธานีซึ่งใช้ภาษาไทยกลางเป็นภาษาหลักในการติดต่อสื่อสาร

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า นอกจากยังไม่มีผู้ใดศึกษาเกี่ยวกับระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตากแล้ว จังหวัดตากยังเป็นดินแดนที่มีโอกาสติดต่อสัมพันธ์กับบริเวณที่ใช้ภาษาย่อยต่าง ๆ อยู่มาก ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตาก เพื่อให้ทราบว่าในขณะที่จังหวัดตากมีโอกาสติดต่อสัมพันธ์กับภาษาย่อยต่าง ๆ ทั้งจากในจังหวัดเองและจากจังหวัดอื่นนั้น ระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนืออันเป็นภาษาหลักของจังหวัดตากจะมีลักษณะอย่างไร โดยผู้วิจัยได้เลือกศึกษาภาษาไทยถิ่นเหนือที่ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เนื่องจากข้อมูลจากงานวิจัยของกาญจนา เงารังษี และคณะ (๒๕๓๔-๒๕๓๖) ระบุว่าพื้นที่ดังกล่าวในอำเภอแม่สอดมีผู้พูดภาษาไทยถิ่นเหนือหนาแน่น รวมทั้ง

แผนที่แสดงที่ตั้งและอาณาเขตจังหวัดตาก

ที่มา: สำนักงานจังหวัดตาก. (๒๕๕๒). *บรรยายสรุปจังหวัดตาก.* เอกสารเสนอเพื่อจัดพิมพ์.

จากการที่ผู้วิจัยได้สำรวจพื้นที่เบื้องต้นพบว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเหนือซึ่งใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือเป็นภาษาหลักในการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้การศึกษาระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือที่ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตากยังทำให้ได้เรียนรู้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือจำนวนมาก ดังนั้นในบทความนี้ผู้วิจัยจึงศึกษาคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือที่ได้จากการศึกษาระบบเสียงครั้งนี้เพิ่มเติม เพื่อแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างภาษาถิ่นกับภาษาไทยมาตรฐานอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาภาษาและวรรณคดีไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาเพศหญิงอายุ ๕๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๔ คน ซึ่งคัดเลือกมาตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ โดยใช้คำศัพท์สำหรับเก็บข้อมูลเสียงวรรณยุกต์จำนวน ๖๐ คำ จากแบบทดสอบเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทถิ่นของ วิลเลี่ยม เจ เก็ดนีย์ (William J. Gedney) และใช้คำศัพท์สำหรับเก็บข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระจำนวนประมาณ ๑,๒๐๐ คำ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้หลักเกณฑ์การหาคู่เทียบเสียง

ลักษณะภาษาไทยถิ่นเหนือที่ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

หน่วยเสียงพยัญชนะ

ภาษาไทยถิ่นเหนือที่บ้านห้วยม่วง ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีหน่วยเสียงพยัญชนะ ๒๐ หน่วยเสียง ดังนี้

ฐานกรณ์ / ลักษณะการออกเสียง			ริมฝีปาก	ริมฝีปาก-ฟัน	ปุ่มเหงือก	เพดานแข็ง	เพดานอ่อน	ช่องว่างระหว่างเส้นเสียง
ระเบิด	ไม่ก้อง	ไม่มีลม	**p** (ป)		**t** (ต)		**k** (ก)	**ʔ** (อ)
	ไม่ก้อง	มีลม	**pʰ** (พ, ผ)		**tʰ** (ท, ถ)		**kʰ** (ค, ข)	
	ก้อง	ไม่มีลม	**b** (บ)		**d** (ด)			
กึ่งเสียดแทรก	ไม่ก้อง	ไม่มีลม				**c** (จ)		
เสียดแทรก	ไม่ก้อง	มีลม		**f** (ฟ, ฝ)	**s** (ซ, ส)			**h** (ฮ, ห)
นาสิก	ก้อง		**m** (ม)		**n** (น)	**ñ** (ญ)	**ŋ** (ง)	
ข้างลิ้น	ก้อง				**l** (ล)			
กึ่งสระ	ก้อง		**w** (ว)			**j** (ย)		

หน่วยเสียงพยัญชนะทั้ง ๒๐ หน่วยเสียงข้างต้นเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวได้ทุกหน่วยเสียง แต่เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้เพียง ๙ หน่วยเสียง คือ **/-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ŋ, -w, -j/** เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบได้ ๖ หน่วยเสียง คือ **/kw-, kʰw-, cw-, sw-, ñw-, lw-/**

หน่วยเสียงสระ

ภาษาไทยถิ่นเหนือที่บ้านห้วยม่วง ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีหน่วยเสียงสระเดี่ยว ๑๘ หน่วยเสียง และมีหน่วยเสียงสระประสม ๒ หน่วยเสียง แต่ละหน่วยเสียงมีเสียงย่อย ๒ เสียง ดังนี้

ตำแหน่งของลิ้น	ลิ้นส่วนหน้า	ลิ้นส่วนกลาง	ลิ้นส่วนหลัง
ลักษณะของริมฝีปาก / ระดับลิ้น	ไม่ห่อริมฝีปาก	ไม่ห่อริมฝีปาก	ห่อริมฝีปาก
สูง	**i i:** (อิ อี)	**ɨ ɨ:** (อึ อือ)	**u u:** (อุ อู)
กลางค่อนข้างสูง	**e e:** (เอะ เอ)	**ə ə:** (เออะ เออ)	**o o:** (โอะ โอ)
กลางค่อนข้างต่ำ	**ɛ ɛ:** (แอะ แอ)		**ɔ ɔ:** (เอาะ ออ)
ต่ำ		**a a:** (อะ อา)	
สระประสม	**ia** (เอียะ) **i:a** (เอีย)		**ua** (อัวะ) **u:a** (อัว)

หน่วยเสียงวรรณยุกต์[๑]

ภาษาไทยถิ่นเหนือที่บ้านห้วยม่วง ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตากมีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ๖ หน่วยเสียง ดังนี้

	A	B	C	DS	DL
๑	๑.๑ (๒๔)	๑.๓ (๒๒)	๑.๕ (๓๔๓)	๑.๑ (๒๔)	๑.๓ (๒๒)
๒					
๓	๑.๒ (๓๓)				
๔		๑.๔ (๔๕๒)	๑.๖ (๔๔)	๑.๔ (๔๕๒)	

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ ๑ คือ หน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำขึ้น (๒๔)
หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ ๒ คือ หน่วยเสียงวรรณยุกต์กลางระดับ (๓๓)
หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ ๓ คือ หน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำระดับ (๒๒)
หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ ๔ คือ หน่วยเสียงวรรณยุกต์สูงขึ้นตก (๔๕๒)
หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ ๕ คือ หน่วยเสียงวรรณยุกต์กลางขึ้นตกเล็กน้อย (๓๔๓)
หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ ๖ คือ หน่วยเสียงวรรณยุกต์สูงระดับ (๔๔)

---

[๑] ดูรายละเอียดลักษณะคำในแบบทดสอบเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทถิ่นของ ศาสตราจารย์ ดร.วิลเลี่ยม เจ เก็ดนีย์ ในภาคผนวก

จากการศึกษาระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือที่บ้านห้วยม่วง ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตาก มีความเหมือนและความแตกต่างกับภาษาไทยถิ่นเหนือถิ่นอื่น ๆ ดังนี้

หน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว

ภาษาไทยถิ่นเหนือที่บ้านห้วยม่วง ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว ๒๐ หน่วยเสียงได้แก่ **/p-, t-, k-, ʔ-, p^h-, t^h-, k^h-, b-, d-, c-, f-, s-, h-, m-, n-, ñ-, ŋ-, l-, w-, j- /** ซึ่งเหมือนกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดแพร่ (พิศศรี แจ้งไพร, ๒๕๒๐) ภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดน่าน (Siwaporn Chotecheun, 1986) และภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดนครปฐม (รุ่งนภา เถียรถาวร, ๒๕๔๑) แต่จะต่างกับภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดเชียงใหม่ (เบ็ญจวรรณ สุนทรากูล, ๒๕๐๕) และภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดสระบุรี (เสน่ห์ ชาวขมิ้น, ๒๕๓๑) ที่มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้น ๒๑ หน่วยเสียง เนื่องจากงานวิจัยทั้ง ๒ เรื่องข้างต้นนับหน่วยเสียง /c^h-/ เป็นหน่วยเสียงในภาษา ในขณะที่การศึกษาภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตากไม่นับหน่วยเสียง /c^h-/ เป็นหน่วยเสียงในภาษา เพราะคำศัพท์ที่ปรากฏหน่วยเสียง /c^h-/ ทุกคำในภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตากเป็นคำที่ยืมมาจากภาษาอื่น นอกจากนี้ยังต่างกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดลำปาง (Anirut Tanlaput, 1988) เพราะภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดลำปางมีหน่วยเสียงพยัญชนะต้น ๑๙ หน่วยเสียง เนื่องจากไม่ปรากฏหน่วยเสียง /c^h-/ และไม่นับหน่วยเสียง /ñ-/ เป็นหน่วยเสียงในภาษา เนื่องจาก Anirut กล่าวว่าในกรณีที่ /j-/ เป็นพยัญชนะต้น ผู้บอกภาษาบางคนจะออกเสียงแปรระหว่าง /j-/ และ /ñ-/

หน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบ

ภาษาไทยถิ่นเหนือที่บ้านห้วยม่วง ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบ ๖ หน่วยเสียง ได้แก่ **/kw-, k^hw-, cw-, sw-, ñw-, lw-/** ต่างกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบภาษาไทยถิ่นเหนือถิ่นอื่น ๆ ดังนี้

ภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดราชบุรี (สารภี ศิลา, ๒๕๑๘) และภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดลำปาง (Anirut Tanlaput, 1988) ไม่มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบ

ภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดนครปฐม (รุ่งนภา เถียรถาวร, ๒๕๔๑) มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบเพียง ๑ หน่วยเสียง คือ /**kw-**/ เหมือนกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตาก

ภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดน่าน (Siwaporn Chotecheun, 1986) มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบ ๒ หน่วยเสียง ได้แก่ /**kw-**/ และ /**xw-**/ ซึ่งหน่วยเสียง /**kw-**/ เหมือนกับภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตาก แต่หน่วยเสียง /**xw-**/ ไม่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตาก

ภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดแพร่ (พิศศรี แจ้งไพร, ๒๕๒๐) และภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดนครราชสีมา (อรทัย เจือจันอัด, ๒๕๓๐) มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบ ๒ หน่วยเสียงเท่ากัน ได้แก่ /**kw-**/ และ /**k^{h}w-**/ เหมือนกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตากทั้ง ๒ หน่วยเสียง

ภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดสระบุรี (เสน่ห์ ชาวขมิ้น, ๒๕๓๑) มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบ ๖ หน่วยเสียง ได้แก่ /**kw-, ʔw-, k^{h}w-, ñw-, ŋw-, jw-**/ เหมือนกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตาก ๓ หน่วยเสียง ได้แก่ /**kw-, k^{h}w-, ñw-**/ และต่างกับจังหวัดตาก ๓ หน่วยเสียง ได้แก่ /**ʔw-, ŋw-, jw-**/

ภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดเชียงใหม่ (เบ็ญจวรรณ สุนทรากูล, ๒๕๐๕) มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบ ๑๐ หน่วยเสียง ได้แก่ /**tw-, kw-, k^{h}w-, cw-, sl-, sw-, ñw-, ŋw-, lw-, jw-**/ เหมือนกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตาก ๖ หน่วยเสียง ได้แก่ /**kw-, k^{h}w-, cw-, sw-, ñw-, lw-**/ และมีจำนวนหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบมากกว่าภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตาก ๔ หน่วยเสียง ได้แก่ /**tw-, sl-, ŋw-, jw-**/

หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย

ภาษาไทยถิ่นเหนือที่บ้านห้วยม่วง ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย ๙ หน่วยเสียงได้แก่ /**-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ŋ, -w, -j**/ เหมือนกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายภาษาไทยถิ่นเหนือถิ่นอื่นทุกถิ่น

หน่วยเสียงสระเดี่ยว

ภาษาไทยถิ่นเหนือที่บ้านห้วยม่วง ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีหน่วยเสียงสระเดี่ยว ๑๘ หน่วยเสียง แบ่งเป็นสระเสียงสั้น ๙ หน่วยเสียง สระเสียงยาว ๙ หน่วยเสียงซึ่งเหมือนกับหน่วยเสียงสระเดี่ยวภาษาไทยถิ่นเหนือถิ่นอื่นทุกถิ่น ยกเว้นภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดนครราชสีมา (อรทัย เจือจันอัด, ๒๕๓๐) ที่มีหน่วยเสียงสระเดี่ยว ๑๐ หน่วยเสียง เนื่องจากผู้วิจัยกล่าวว่าหน่วยเสียงสระเดี่ยวทั้ง ๑๐ หน่วยเสียงยกเว้น **/a, a:/** ไม่มีคู่เทียบเสียงสระสั้น-ยาว เพราะความต่างของเสียงสั้น-ยาวไม่ทำให้ความหมายของคำเปลี่ยนแปลง ซึ่งในพยางค์เปิดหน่วยเสียงสระทั้ง ๘ หน่วยเสียง ได้แก่ **/i, e, ɛ, i:, ə, u, o, ɔ/** จะออกเสียงเป็นเสียงยาวเสมอ ส่วนในพยางค์ปิดจะออกเสียงเป็นเสียงยาวหรือเสียงสั้นก็ได้

หน่วยเสียงสระประสม

ภาษาไทยถิ่นเหนือที่บ้านห้วยม่วง ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีหน่วยเสียงสระประสม ๒ หน่วยเสียง ได้แก่ **/ia/** และ **/ua/** แต่ละหน่วยเสียงมีเสียงย่อย ๒ หน่วยเสียงคือ สระเสียงสั้น **/ia/, /ua/** และสระเสียงยาว **/i:a/, /u:a/** เหมือนและแตกต่างกับหน่วยเสียงสระประสมภาษาไทยถิ่นเหนือถิ่นอื่นดังนี้

ภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดราชบุรี (สารภี ศิลา, ๒๕๑๘) ภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดสระบุรี (เสน่ห์ ชาวขมิ้น, ๒๕๓๑) และภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดนครปฐม (รุ่งนภา เถียรถาวร, ๒๕๔๑) มีหน่วยเสียงสระประสม ๖ หน่วยเสียง ได้แก่ **/ia, i:a, ɨa, ɨ:a, ua, u:a/** ต่างกับหน่วยเสียงสระประสมภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตากคือภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตากไม่มีหน่วยเสียง **/ɨa, ɨ:a/**

ภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดเชียงใหม่ (เบ็ญจวรรณ สุนทรากูล, ๒๕๐๕) และภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดน่าน (Siwaporn Chotecheun, 1986) มีหน่วยเสียงสระประสม ๓ หน่วยเสียง ได้แก่ **/ia, ɨa, ua/** แต่ละหน่วยเสียงไม่มีเสียงย่อย ต่างกับภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตากคือภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตากไม่มีหน่วยเสียง **/ɨa/**

ภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดแพร่ (พิศศรี แจ้งไพร, ๒๕๒๐) ภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดนครราชสีมา (อรทัย เจือจันอัด, ๒๕๓๐) และภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดลำปาง (Anirut Tanlaput, 1988) มีหน่วยเสียงสระประสม ๒ หน่วยเสียง ได้แก่

/ia, ua/ ต่างกับหน่วยเสียงสระประสมภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตากคือภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตากหน่วยเสียงสระประสมแต่ละหน่วยเสียงจะมีเสียงย่อย ๒ หน่วยเสียง ส่วนภาษาไทยถิ่นเหนือทั้ง ๓ ถิ่นข้างต้นไม่มีเสียงย่อย

หน่วยเสียงวรรณยุกต์

ภาษาไทยถิ่นเหนือที่บ้านห้วยม่วง ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ๖ หน่วยเสียงได้แก่ หน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำขึ้น (๒๔) หน่วยเสียงวรรณยุกต์กลางระดับ (๓๓) หน่วยเสียงวรรณยุกต์สูงระดับ (๔๔) หน่วยเสียงวรรณยุกต์สูงขึ้นตก (๔๕๒) หน่วยเสียงวรรณยุกต์กลางขึ้นตกเล็กน้อย (๓๔๓) และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำระดับ (๒๒) ซึ่งเท่ากับจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นเหนือถิ่นอื่นทุกถิ่น ยกเว้นภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดนครราชสีมา ที่มีจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ๕ หน่วยเสียงได้แก่ เสียงขึ้น /๑/ มี ๒ เสียงย่อย คือ เสียงต่ำ-ขึ้น และเสียงกลาง-ขึ้น เสียงกลาง-ตก /๒/ เสียงกลาง-ระดับ /๓/ เสียงสูง-ตก /๔/ และเสียงสูง /๕/ มี ๒ เสียงย่อย ได้แก่ เสียงสูง-ขึ้น และเสียงสูง-ระดับ

ภาษาไทยถิ่นเหนือในคำซ้อน

การศึกษาระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือที่ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก นอกจากจะทำให้ทราบลักษณะระบบเสียงภาษาถิ่นดังกล่าวแล้ว ยังทำให้ได้เรียนรู้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือนี้ยังช่วยในการศึกษาความหมายของคำซ้อนอีกด้วย เพราะคำจำนวนหนึ่งภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาไทยถิ่นกลางใช้เป็นคำซ้อน แต่ภาษาไทยถิ่นเหนือยังใช้เป็นคำเดี่ยวอยู่ เช่น

คำว่า "สาด" ในคำว่า "เสื่อสาด" ภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตากใช้ "สาด" /sa:t^{3}/ หมายถึง "เสื่อ"

คำว่า "ชัง" ในคำว่า "เกลียดชัง" ภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตากใช้ "จัง" /caŋ^{2}/ หมายถึง "เกลียด, ไม่ชอบ"

คำว่า "หมั่น" ในคำว่า "หมั่นเพียร" ภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตากใช้ "หมั่น" /man^{3}/ หมายถึง "ขยัน"

คำว่า "ขว้าง" ในคำว่า "ทิ้งขว้าง" ภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตากใช้ "ขว้าง" /k^{h}wa:ŋ^{5}/ หมายถึง "ทิ้ง"

คำว่า "อด" ในคำว่า "อดกลั้น" ภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตากใช้ "อด" /ʔot^{1}/ หมายถึง "กลั้น"

คำว่า "ย่าง" ในคำว่า "ย่างก้าว" ภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตากใช้ "ญ่าง" /ña:ŋ^{4}/ หมายถึง "ก้าว, เดิน"

คำว่า "ปะ" ในคำว่า "พบปะ" ภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตากใช้ "ป๊ะ" /paʔ^{4}/ หมายถึง "พบ, เจอ"

คำว่า "อิด" ในคำว่า "อิดโรย" ภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตากใช้ "อิด" /ʔit^{1}/ หมายถึง "อิดโรย, เหนื่อย"

คำว่า "ลูบ" ในคำว่า "ลูบคลำ" ภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตากใช้ "ลูบ" /lu:p^{4}/ หมายถึง "คลำ"

คำว่า "เฒ่า" ในคำว่า "แก่เฒ่า" ภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตากใช้ "เฒ่า" /t^{h}aw^{4}/ หมายถึง "แก่"

คำว่า "จาง" ในคำว่า "จืดจาง" ภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตากใช้ "จ๋าง" /ca:ŋ^{1}/ หมายถึง "จืด"

คำว่า "ชิน" ในคำว่า "เคยชิน" ภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตากใช้ "จิน" /cin^{2}/ หมายถึง "เคย, คุ้น"

คำว่า "ตี" ในคำว่า "ชกตี" ภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตากใช้ "ตี๋" /ti:^{1}/ หมายถึง "ชก"

คำว่า "ต้อง" ในคำว่า "แตะต้อง" ภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตากใช้ "ต้อง" /tɔŋ^{5}/ หมายถึง "แตะ"

คำว่า "วี" ในคำว่า "พัดวี" (คำกริยาในภาษาไทยถิ่นกลาง มักพบในคำว่า "ปรนนิบัติพัดวี") ภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตากใช้ "วี" /wi:^{2}/ หมายถึง "พัด (คำนาม), โบก (คำกริยา)"

คำว่า "งาม" ในคำว่า "สวยงาม" ภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตากใช้ "งาม" /ŋa:m^{2}/ หมายถึง "สวย"

คำว่า "แปลง" ในคำว่า "สร้างบ้านแปลงเมือง" ภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตากใช้ "แป๋ง" /pɛ:ŋ^{1}/ หมายถึง "สร้าง, ทำ"

คำว่า "ลัก" ในคำว่า "ลักขโมย" ภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตากใช้ "ลัก" /lak^{4}/ หมายถึง "ขโมย"

คำว่า "หลัก" ในคำว่า "หลักแหลม" ภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตากใช้ "หลวก" /luak^{3}/ หมายถึง "ฉลาด"

คำว่า "ยั้ง" ในคำว่า "หยุดยั้ง" ภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตากใช้ "ญ้าง" /ña:ŋ^{6}/ หมายถึง "หยุด"

คำว่า "สาบ" ในคำว่า "เหม็นสาบ" ภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตากใช้ "สาบ" /sa:p^{3}/ หมายถึง "เหม็น"

คำว่า "ยาน" ในคำว่า "หย่อนยาน" ภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตากใช้ "ญาน" /ña:n/ หมายถึง "หย่อน"

จากการศึกษาระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือที่บ้านห้วยม่วง ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้นจะเห็นว่าระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือแต่ละถิ่นมีลักษณะแตกต่างกันเล็กน้อย ไม่ว่าจะเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย หน่วยเสียงสระเดี่ยว หน่วยเสียงสระประสม แต่หน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบมีความแตกต่างค่อนข้างหลากหลาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเมื่อผู้พูดภาษาถิ่นเดียวกันได้อพยพหรือย้ายถิ่นที่อยู่ไปตามท้องถิ่นต่างๆ ก็อาจทำให้ภาษามีการเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากอาจมีการยืมคำจากภาษาถิ่นอื่นที่อยู่ใกล้เคียงมาใช้ อาจมีการเลิกใช้คำศัพท์เดิมที่เคยใช้ หรืออาจนำคำศัพท์จากภาษาไทยถิ่นกรุงเทพฯ มาใช้แทนที่คำศัพท์เดิมที่เคยใช้ เป็นต้น

ส่วนหน่วยเสียงวรรณยุกต์มีเพียงภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดนครราชสีมาเท่านั้น ที่มีจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ๕ หน่วยเสียง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้พูดภาษาในจังหวัดนครราชสีมาเป็นกลุ่มชนที่อยู่ท่ามกลางผู้ที่ใช้ภาษาไทยถิ่นโคราชอันเป็นภาษาที่มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ๕ หน่วยเสียง หน่วยเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยถิ่นเหนือที่

จังหวัดนครราชสีมาจึงอาจได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยถิ่นโคราชก็เป็นได้ อย่างไรก็ตาม ลักษณะทางสัทศาสตร์ของหน่วยเสียงวรรณยุกต์แต่ละถิ่นแตกต่างกันไม่มากนัก และมีการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์เป็นแบบ ๓ ทาง (Three ways-split) เหมือนกัน

นอกจากนี้จะเห็นได้ว่าการศึกษาภาษาถิ่นนอกจากจะทำให้ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษาที่ศึกษาอันเป็นประโยชน์โดยตรงแล้ว ยังได้รับผลพลอยได้ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือทำให้ผู้ศึกษาเข้าใจความหมาย รู้ที่มา และจัดประเภทของคำซ้อนในภาษาไทยได้ถูกต้องอีกด้วย

รายการอ้างอิง

หนังสือและบทความในหนังสือ

กรรณิการ์ วิมลเกษม. (๒๕๓๔). *ภาษาถิ่นเหนือ*. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.

กระทรวงมหาดไทย. องค์การบริหารส่วนจังหวัดตาก. (๒๕๒๗). *ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาค จังหวัดตาก*. กรุงเทพฯ: คักดิ์โสภาการพิมพ์.

กาญจนา นาคสกุล. (๒๕๔๑). *ระบบเสียงภาษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ ๔, แก้ไขปรับปรุง). กรุงเทพฯ: โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. (๒๕๔๒). *ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น: ความเป็นมาของอำเภอสำคัญในประวัติศาสตร์ภาคเหนือ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

_____. (๒๕๔๒). *วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดตาก*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ที่ว่าการอำเภอแม่สอด. (๒๕๕๑). *บรรยายสรุปอำเภอแม่สอด*. (เอกสารเสนอเพื่อจัดพิมพ์).

ประเสริฐ ณ นคร. (๒๕๓๖). การใช้ภาษาถิ่นในการศึกษาวรรณคดีและศิลาจารึก. ใน เพ็ญศรี ดุ๊ก, (บรรณาธิการ), *เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง วัฒนธรรมพื้นบ้าน: ภาษา*, (น. ๑-๒๕). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระวรเวทย์พิสิฐ. (๒๕๐๔). *คู่มือลิลิตพระลอ*. พระนคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มณี พยอมยงค์. (ม.ป.ป.). *พจนานุกรมลานนาไทย*. ลำปาง: โครงการประชุมปฏิบัติการศิลปวัฒนธรรมภาคเหนือ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือ.

ราชบัณฑิตยสถาน. (๒๕๔๖). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒*. กรุงเทพฯ: บริษัทนานมีบุ๊ค พับลิเคชั่น จำกัด.

ลัลลนา ศิริเจริญ. (๒๕๑๘). *คู่มือลิลิตยวนพ่าย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อักษรวิทยา.

สำนักงานจังหวัดตาก. (๒๕๕๒). *บรรยายสรุปจังหวัดตาก*. (เอกสารเสนอเพื่อจัดพิมพ์).

สุวัฒนา เลี่ยมประวัติ. (๒๕๔๕). *เสียงและระบบเสียงภาษาไทย*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร, คณะอักษรศาสตร์, ภาควิชาภาษาไทย.

_____. (๒๕๕๑). *การศึกษาภาษาถิ่น: ภาษาตระกูลไทย*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร, คณะอักษรศาสตร์, ภาควิชาภาษาไทย.

อนุรักษ์ พันธุ์รัตน์. (๒๕๔๑). *แม่สอดหนึ่งร้อยปี*. นครสวรรค์: โรงพิมพ์นิวเสรีนคร.

อรพัช บวรรักษา. (๒๕๕๐). *ภาษาไทยถิ่น*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะศิลปศาสตร์, ภาควิชาภาษาไทย.

วิทยานิพนธ์และงานวิจัย

กาญจนา เงารังษี, ภิรมย์ อ่อนเส็ง, อัญชลี สิงห์น้อย, และ สุพัตรา จิรนันทนาภรณ์. (๒๕๓๔-๒๕๓๖). *แผนที่ภาษาในเขตภาคเหนือตอนล่าง*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

เบ็ญจวรรณ สุนทรากูล. (๒๕๐๕). *หน่วยเสียงของภาษาเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สาขาวิชาภาษาไทย.

พิศศรี แจ้งไพร. (๒๕๒๐). *หน่วยเสียงภาษาแพร่*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สาขาวิชาภาษาไทย.

มยุรี พูนผลวัฒนาภรณ์. (๒๕๕๓). *การศึกษาระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือที่ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่ลอด จังหวัดตาก*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สาขาวิชาภาษาไทย.

รุ่งนภา เถียรถาวร. (๒๕๔๑). *การศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงภาษาไทยวน ๔ จังหวัดในภาคกลาง*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล, สาขาภาษาศาสตร์.

สารภี ศิลา. (๒๕๑๘). *เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างภาษากรุงเทพฯ กับภาษาคูบัว*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร, สาขาวิชาจารึกภาษาไทย.

เสน่ห์ ชาวขมิ้น. (๒๕๓๑). *ภาษาไทยวนที่ตำบลท่าช้าง อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร, สาขาวิชาจารึกภาษาไทย.

สุวิไล เปรมศรีรัตน์, สุจริตลักษณ์ ดีผดุง, เอกพงศ์ สุวรรณเกษร์, อภิญญา บัวสรวง, อิสระ บัวศรี, โสภนา ศรีจำปา, และคณะ. (๒๕๔๗). *แผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

อรทัย เจือจันอัด. (๒๕๓๐). *ระบบเสียงภาษาถิ่นยวนสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สาขาวิชาภาษาไทย.

Anirut Tanlaput. (1988). *Tonal Variation of Lampang Kham Muang*. M.A.Thesis, Mahidol University, Faculty of Graduate Studies. Linguistics.

Siwaporn Chotecheun. (1986). *The phonology of Nan with comparisons to Phrae*. M.A.Thesis, Mahidol University, Faculty of Graduate Studies. Linguistics.

ภาคผนวก
แบบทดสอบเสียงวรรณยุกต์

การวิเคราะห์หน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นเหนือ ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทถิ่นของ ศาสตราจารย์ ดร.วิลเลี่ยม เจ เก็ดนีย์ (William J. Gedney) ดังตารางต่อไปนี้

A	B	C	DS	DL
หู	ไข่	ข้าว	หมัด	ขาด
ขา	ผ่า	เสื้อ	สุก	เหงือก
หัว	เข่า	ไข้	ผัก	หาบ
ปี	ป่า	ป้า	กบ	ปอด
ตา	ไก่	กล้า	ตับ	ปีก
กิน	แก่	ต้ม	เจ็บ	ตอก
บิน	บ่า	บ้า	เบ็ด	แดด
แดง	บ่าว	บ้าน	ดิบ	อาบ
ดาว	ด่า	อ้า	อก	ดอก
มือ	พี่	น้า	นก	มีด
ควาย	พ่อ	น้อง	มัด	ลูก
นา	ไร่	ม้า	ลัก	เลือด

ตารางทดสอบเสียงวรรณยุกต์ข้างต้น มีลักษณะดังนี้
อธิบายตามแนวตั้ง

แถว A คือ พยางค์เป็นหรือคำเป็นในภาษาไทยมาตรฐานที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์กำกับ

แถว B คือ พยางค์เป็นหรือคำเป็นในภาษาไทยมาตรฐานที่มีรูปวรรณยุกต์เอกกำกับ

แถว C คือ พยางค์เป็นหรือคำเป็นในภาษาไทยมาตรฐานที่มีรูปวรรณยุกต์โทกำกับ

แถว DS คือ พยางค์ตายหรือคำตายสระเสียงสั้นในภาษาไทยมาตรฐาน

แถว DL คือ พยางค์ตายหรือคำตายสระเสียงยาวในภาษาไทยมาตรฐาน

อธิบายตามแนวนอน

แถวที่ ๑ คำที่มีเสียงพยัญชนะต้นต่อไปนี้ /**ph-, th-, kh-, ch-, f-, s-, h-, m-, n-, ñ-, ŋ-, l-, r-, w-, j-**/ ในการเขียนภาษาไทยมาตรฐานอาจแทนเสียงพยัญชนะเหล่านี้ด้วยอักษรสูง < ผ, ถ, ข, ฉ, ฝ, ส, ห > หรืออักษรต่ำที่มี ห นำ < หม, หน, หญ, หง, หล, หร, หว, หย > พยัญชนะแถวที่ ๑ นี้มีลักษณะทางสัทศาสตร์ในภาษาไทดั้งเดิมเป็นเสียงไม่ก้อง มีลม หรือเสียงเสียดแทรก

แถวที่ ๒ คำที่มีเสียงพยัญชนะต้นต่อไปนี้ /**p-, t-, k-, c-**/ ในการเขียนภาษาไทยมาตรฐานอาจแทนเสียงพยัญชนะเหล่านี้ด้วยอักษรกลาง < ป ต ก จ > พยัญชนะแถวที่ ๒ นี้มีลักษณะทางสัทศาสตร์ในภาษาไทดั้งเดิมเป็นเสียงกัก ไม่ก้อง ไม่มีลม

แถวที่ ๓ คำที่มีเสียงพยัญชนะต้นต่อไปนี้ /**b-, d-, ʔ-**/ ในการเขียนภาษาไทยมาตรฐานอาจแทนเสียงพยัญชนะเหล่านี้ด้วยอักษรกลาง < อ บ ด > พยัญชนะแถวที่ ๓ นี้มีลักษณะทางสัทศาสตร์ในภาษาไทดั้งเดิมเป็นเสียงคอหอยกัก หรือคอหอยกักร่วม

แถวที่ ๔ คำที่มีเสียงพยัญชนะต้นต่อไปนี้ /**ph-, th-, kh-, ch-, f-, s-, h-, m-, n-, ñ-, ŋ-, l-, r-, w-, j-**/ ในการเขียนภาษาไทยมาตรฐานอาจแทนเสียงพยัญชนะเหล่านี้ด้วยอักษรต่ำ < พ, ท, ค, ช, ฟ, ซ, ฮ, ม, น, ญ, ง, ล, ร, ว, ย > พยัญชนะแถวที่ ๔ นี้มีลักษณะทางสัทศาสตร์ในภาษาไทดั้งเดิมเป็นเสียงก้อง